

ANNE-RUTH MACKOR, *Meaningful and rule-guided behaviour. A naturalistic approach. A teleofunctional argument against the alleged gap between the natural and the social sciences*. Proefschrift, RU Groningen, 1997.

Zelfs de wijsbegeerte heeft haar sociologie. Op een regenachtige zondagmiddag in 1988 kwamen in Amsterdam enkele jonge promovendi bijeen. Ik was er één van. Wij kwamen uit verschillende hoeken van het land, hadden verschillende promotors en achtergronden, van biologie tot rechten. Wat ons bond was een filosofisch probleem dat centraal stond in ons onderzoek: het lichaam/geest-probleem. In de loop van 1988 en 1989 kwam dit gezelschap, dat al spoedig 'Anima' werd gedoopt, geregeld bijeen. Wij discussieerden over onderwerpen als superveniëntie, methodologisch solipsisme en neurale netwerken. Let wel, AiO-netwerken en onderzoekscholen waren er nog niet en de opleiding voor AiO's stond in de kinderschoenen. Anima had begeleiding noch budget. Het was eigenlijk een soort promovendi-zelfhulpgroep. Twee jaar lang gebruikten wij elkaar als klankbord, wisselden papers en ervaringen uit en hielden elkaar op de hoogte van de nieuwste literatuur.

Tien jaar later stemt het tot tevredenheid dat alle deelnemers hun proefschrift hebben afgerond. In 1992 promoveerden Yao Hua Tan (Informatica/VU, Non-monotonic reasoning), Gert-Jan Lokhorst (Filosofie/EUR, *Logical explorations in the philosophy of mind*) en Heleen Pott (Filosofie/UvA, *De liefde van Alcibiades. Over emoties*). In 1993 volgde Françoise Wemelsfelder (Biologie/Leiden, *Animal boredom*), terwijl het in 1994 mijn beurt was (Filosofie/KUN, *Real knowledge*). Pim Haselager volgde in 1995 met *The right frame of mind* (Psychologie/VU). In 1997 promoveerde Anne-Ruth Mackor bij Rechten in Groningen, terwijl ook Lex Guichard zijn dissertatie heeft voltooid (*Stress research and the mind-body problem*), eveneens in Groningen. Monica Meijzing, die zich na enkele bijeenkomsten bij ons aansloot, was al eerder gepromoveerd (*Mens of machine?* KUN, 1986).

Te oordelen naar het aantal proefschriften gaat het niet slecht met de filosofie van de geest hier te lande. Bovendien vond ook los van de Anima-groep het nodige promotieonderzoek plaats op dit gebied. In de jaren '80 promoveerden o.a. René van Hezewijk (Utrecht), Monica Meijzing (Nijmegen) en René Jorna (Groningen). In het begin van de jaren '90 volgden o.a. Huib Looren de Jong (VU), Anthonie Meijers (Leiden) en Filip Buekens (Leuven). Van meer recente datum zijn de proefschriften van o.a. Marc Slors (*Personal identity and the metaphysics of mind*, Utrecht, 1997), Pamela Kribbe (*Post-modern Aristotelian realism*, Nijmegen, 1997) en Fred Keijzer (*The generation of behavior*, Leiden, 1998). (Er zijn er meer, maar ik beperk mij tot deze doorsnee.)

Verleden jaar verscheen in de *International Studies in the Philosophy of Science* een overzichtsartikel over het wetenschapsfilosofisch onderzoek in Nederland. De auteur, James McAllister, die als buitenlander zelf participeert in Nederlands onderzoek, weet kennis van het gebied te combineren met distantie. Wat hem vooral opvalt in de Nederlandse wetenschapsfilosofie is dat het onderzoek meer persoonsgeoriënteerd is dan probleemgestuurd. McAllister betreurt dit. Hij

beschouwt het als een miskenning van de eigen kracht van de Nederlandse filosofen, een miskenning van hun vermogen om zelfstandig, origineel onderzoek te doen. De verklaring hiervoor zoekt McAllister in de exegetische traditie hier te lande en in de wijsgerige pendant van onze volksaard ('domineesfilosofie').

Het artikel deed mij uiteraard ook nadenken over mijn eigen vakgebied. Hoe staat het met die reeks proefschriften? (Ik besef dat zij veelal niet vallen binnen de 'officiële' wetenschapsfilosofie.) Minstens de helft ervan leunt inderdaad op één of twee helden: denk aan Meijsing (Fodor en Dennett), Buekens (Davidson), Looren de Jong (Gibson), Meijers (Searle), Sleutels (Churchland en Fodor), Haselager (Fodor en Churchland), Kribbe (McDowell), Slors (Parfit), Mackor (Millikan). Voor een proefschrift lijkt mij dit ook niet echt verwonderlijk: een jonge promovendus oriënteert zich in een probleemgebied aan de hand van enkele toonaangevende wetenschappers, wier werk hij of zij grondig bestudeert. Pas als je dat in de vingers hebt kan het echte werk beginnen, d.w.z. kun je beginnen met het ontwikkelen van een eigen positie. De vraag is dan in hoeverre je erin slaagt uit de slagschaduw van de meester te komen. Blijft het proefschrift een hermeneutisch exposé? Past het een bekende theorie toe op een nieuw domein, ontwikkelt het een kritische visie of groeit het zelfs uit tot een originele positie?

De genoemde proefschriften verschillen onderling nogal van opzet (en slagen in wisselende mate in die opzet), maar laten zich ruwweg ordenen in termen van twee filosofische onderzoekstechnieken: ideeënversnellers en supergeleiders. De supergeleider legt er zich op toe om andermans ideeën zo helder en probleemloos mogelijk uit te dragen. De ideeënversneller gaat uit van twee of meer bekende theorieën, pompt ze via logische acceleratie op tot een zo hoog mogelijk energieniveau en brengt ze dan in botsing. In deze *supercollider* gaat het om de nieuwe ideeën die dan ontstaan. Min of meer typische versnellers zijn Slors, Keijser, Haselager en Sleutels. Min of meer typische geleiders zijn Meijsing, Buekens, Kribbe en Mackor. Vaak worden de twee technieken gecombineerd. Laat ik dat uitleggen aan de hand van het proefschrift van Mackor (paginnummers verwijzen naar dit boek).

Mackor heeft twee helden, Donald Davidson en Ruth Millikan (de laatste tevens lid van Mackors manuscriptcommissie). Davidson fungeert als protagonist van het interpretationalisme, de opvatting dat de sociale wetenschappen autonoom zijn t.o.v. de natuurwetenschappen. Zij bevatten een onherleidbaar hermeneutische component die het onmogelijk maakt om bijv. psychologie te begrijpen in neurofysiologische termen. Millikan is daarentegen protagonist van het naturalisme, in Mackors woorden "the thesis that psychology and the social sciences can cooperate and be unified with the natural sciences" (p. 18). A.h.v. deze posities onderzoekt Mackor de vermeende kloof tussen de natuurwetenschappen en de sociale wetenschappen, waarbij het breukvlak ruwweg zou liggen tussen de fysiologie en de psychologie.

De gebruikte strategie is nu als volgt. Eerst wordt bekeken welke redenen Davidson aanvoert voor de autonomie van de sociale wetenschappen. Dat zijn holisme, 'charity' en onbepaaldheid van vertaling. Vervolgens wordt Millikans theorie van zogeheten 'teleofuncties' uitgelegd, de functies van biologische

systemen (organismen, organen en hun toestanden) *waarvoor* zij geselecteerd zijn in hun evolutie. Deze normatieve notie is volgens Millikan even onontbeerlijk in de biologie als in de psychologie. In haar werk geeft Millikan een verklaring van cognitieve functies en intentionele fenomenen, incl. denken en taal, in termen van dergelijke teleofuncties. Volgens Millikan bestaat er dus geen kloof tussen de biologie en de ‘intentionele’ wetenschappen. Mackor sluit zich hierbij volledig aan. Vervolgens toetst zij Millikans bevindingen aan Davidsons bezwaren tegen het naturalisme. Het blijkt dat diens drie hermeneutische aspecten elk een naturalistisch equivalent hebben: ook teleofunctionalisme is holistisch, rationeel (‘charitable’) en onbepaald, of althans niet-atomistisch, functioneel en onderbepaald. Derhalve bestaat er geen kloof tussen de biologie, de psychologie en de sociale wetenschappen. Naturalisme, in de boven geciteerde zin van het woord, komt als winnaar uit de bus.

Mackors boek heeft een belangwekkend probleem als onderwerp, het is beslist kundig geschreven, maar ik vind het te eenzijdig kritiekloos. Het is een supergeleider voor Millikans theorie. In de ideeënversneller wordt Millikan vervolgens gigantisch versneld en in botsing gebracht met Davidson. Maar die botsing levert amper nieuw materiaal op: alleen een wolk van Millikan-partikels waarin Davidson is geannihileerd. Ik kan mij niet voorstellen dat Millikan zoveel gelijk heeft als Mackors weergave suggereert. En ik kan mij wèl voorstellen dat een ander soort botsing tussen dezelfde ideeën (Millikan de helft langzamer, Davidson de helft sneller) tot meer nieuwe en daarmee boeiendere inzichten leidt. Een mogelijk aanknopingspunt zijn bijvoorbeeld de naturalistische equivalenten van holisme, ‘charity’ en onbepaaldheid: met iets meer lading aan Davidsons kant zouden deze ‘equivalenten’ hun hermeneutische tegenhangers niet zo gemakkelijk kunnen verdringen. Per slot van rekening is onderbepaaldheid geen onbepaaldheid en functionaliteit geen rationaliteit.

De opzet van het boek brengt enkele merkwaardige beperkingen met zich mee. Laat ik er drie noemen. Ten eerste de keus van de naturalist in het boek. Waarom treedt juist het teleofunctionalisme als representant op? En van de verschillende vormen ervan (“I shall not expound all possible versions”, p. 77), waarom die van Millikan? Waarom niet sociobiologie à la Wilson of biosociaal onderzoek à la Buikhuisen (beiden door Mackor genoemd, p. 6)? Mackor stelt dat “this version of teleofunctionalism offers the most viable route to a naturalistic explication of intentional psychology” (p. 77). Dat zal best, maar waarom? Waarom niet Dretske, bijvoorbeeld?

Min of meer hetzelfde geldt voor de keus van de interpretationalist. Waarom juist Davidson? Ter rechtvaardiging stelt Mackor dat “Davidson has developed the most elaborate version of interpretationalism in the philosophy of mind and I shall therefore only focus on his theory” (p. 78). Maar is deze keus wel zo evident? Waarom de beperking “in the philosophy of mind”? Waarom niet Wittgenstein of Winch, die Mackor vaak met instemming aanhaalt maar niet behandelt? Mackor zegt dat zij door hun werk niet overtuigd werd van de autonomie van de sociale wetenschappen (p. 4), maar dat kan hier natuurlijk geen bezwaar zijn, aangezien zij evenmin door Davidson wordt overtuigd.

Tot slot noopt Mackors redeneerstrategie tot een merkwaardige beperking in het begrip ‘sociale wetenschappen’. De strategie is als volgt. Als de intentionele psychologie autonoom is, dan zijn ook de sociale wetenschappen autonoom t.o.v. de natuurwetenschappen. Bij ‘sociale wetenschappen’ denken wij dan aan sociologie, geschiedenis, rechtswetenschap en culturele antropologie. Mackor gaat de antecedens ontkennen. Maar als de antecedens onwaar is, dus als “unifying cooperation” met (althans één van) de natuurwetenschappen mogelijk is, volgt niet noodzakelijk dat ook de sociale wetenschappen niet autonoom zijn. Mackor beseft dit. Maar in plaats van een extra argument te geven voor de additionele autonomie van de (macro-)sociale wetenschappen (zoals je zou verwachten, gegeven het feit dat haar vraagstelling van origine rechtswetenschappelijk is), perkt zij de notie van sociale wetenschappen in: “whenever I make a claim about the social sciences, one should read: the social sciences as far as the description and explanation of the behaviour of individual human beings is concerned” (p. 16).

Leiden

Jan Sleutels

